ד א מיי' פי"ל מהלכות בכורים ומעשר הלכה טו טוש"ע י"ד סימן שה סעיף כב:
ה ב מיי' פ"ה מהלכות מתנות עניים ד"ל טו טוש"ע י"ד סימן יד סעיף ג:
ו ג מיי' פ"א מהלכות איסורי מזבח הלכה ו טוש"ע י"ד סימן קלד סעיף י:
ז ד מיי' פ"ג מהל' נחלות הל' ג וע"ש טוש"ע ח"מ סי' רעז [סעיף ג] וסעי' ו:
ח ה ו מיי' פי"ג מהל' גירושין הלכה כה טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף כד:
ט ז מיי' פ"ל מהל' טוש"ע שם סעיף ג:

תורה אור השלם

1. כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרָבָה מֵתוּ:
בראשית ז כב
2. כִּי אֶת הַבְּכֹר בֶּן הַשְּׂנוּאָה יַכִּיר לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אֹנִי לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה:
דברים כא יז
3. הַכֶּרֶת פְּנֵיהֶם עָנְתָה בָּם וְחַטָּאתָם כִּסְדֹם הִגִּידוּ לֹא כִחֲדוּ אוֹי לְנַפְשָׁם כִּי גָמְלוּ לָהֶם רָעָה:
ישעיהו ג ט

רבינו גרשום

אין הראש פוטר בנפלים. דנפל שלא כלו חדשיו אע"ג את הבא אחריו אינו פוטר דיצא ראשו חי אינו מכהן: כל היכא דנשמת רוח חיים באפיו. דבר קיימא הוא חשיב רישיה ליפטר לבא אחריו מכהן: ומאי קמ"ל. סיפא דתנא ראשו דכיון דמפיק רישיה כו': תניא. בבהמה המקשה הוציא ראשו אע"פ שהחזיר הרי זה כילוד ואין שחיטת אמו מטהרתו: דבהמה כיון דלית לה פרוזדור לאלתר כי הוציא ראשו הוי כילוד אבל (אדם) אשה כיון דאית לה פרוזדור דמעכב אימא דלא ליהוי כילוד קמ"ל סיפא דמתניתין דהוי [כילוד] ואכתי אמאי איצטריך לסיפא דהכא למיתנא ראשו הא נמי תנינא דרוב ראשו הוי כילוד: יצא כדרכו. ראשו קודם: משתצא פדחתו. אלמא דסיפא גופה לא איצטריך ליה למיתני לאשמועינן דראשו חשוב לידה ורישא אמאי תני ראשו אלא ודאי לאו משום סיפא קתני ולא רובו הוי אלא ראשו ממש וקתני פוטר בנפלים אלמא הראש פוטר בנפלים ותיובתא דשמואל: מ"ט. משום דכתיב יכיר לו לתת לו פי שנים ובפדחת בלא פנים לא הוי היכר: ואח"כ נתגיירה. קודם שיצאו הפנים ושאר הגוף אין נותנין לה ימי טומאה משום דהוצאת פדחת בגיותה הוי לידה ועובדת כוכבים לא מטמיא בלידה: עם החוטם. וקשיא לר' יוחנן דאמר פדחת בלא חוטם פוטר אף לנחלה: עד החוטם דהיינו פדחת לחודיה: כי אקיל בסופה היכא דידעי דודאי מותרת דקא חזו דמת: ולאסהודי עליה (דהוציא) הוא כדי להתירה לא סגיא אלא בפרצוף פנים עם החוטם: ואיבעית אימא

דאדם מבהמה לא יליף דלית לה פרוזדור. הא פרוזדור להכא (חולין דף סח.) ובריש בהמה המקשה (חולין דף סח.) ובשבת פ' ר"ע עקיבא (דף פו:) שוס ולא הוי כי ההוא דפרק יוצא דופן (נדה דף מב:) ר"מ דמכי טליא ולד לאמו מוך לפרוזדור הוי כילוד לרבי נפרוזדור להסס ס' לתרגין הכא מה יכול להחזיק הפרוזדור לעכב הלידה כיון שהראש מוכה ולא נלע פרוזדור להסס הוא בית המיון ופרוזדור להכא הוא עובי הירכים שמכסים את הראש ס' שכן יכיס והוה לימיה דלא חשיב לידה ביציאת הראש ואין תימה על שהשמין שהוא ואין פירושם שהוא כ"ג משכחת לעיל בפ' הלוקח בהמה (דף כ.) לטיווף פוטר נבכורה לחשיב ולד ולא הוי כהסיא טיווף דפ' המפלת (נדה דף מט.).

לרוב היולדות מטנופות:

תיובתא דשמואל. לא הוי מני למקשוי לשמואל מהא דתנן בפ' בהמה המקשה (חולין דף עז.) שליא שיצתה מקצתה אסורה בתלישה דלייקין מינה הסס בריש פירקין (דף סח.) דביציאת ראש הויא לידה מדלייקין להו ביציאת מקצת דשמא הראש יצאו בהוחו מקצת להיינו לוקה בהמה מבל מדס לא שמעינן מהסס להא דקתני סיפא כסימן ולד בהסה כך סימן ולד בבהמה היינו לעניו שליא דהויא סימן ולד ואין להקשות יג דבבהמה המקשה היכי דייק מינה דביציאת ראש הוי כילוד דלמא הא לאסורה משום דגזרינן מקצתה אחו רובה כדאמר בפ"ק דע"ק (דף יח.) דשם אימא דביציאת ראש לא הוי לידה לא היה לרבי לגזור כיון דבמקצת אי אפשר בשום פעם לידי אשיבות לידה וע"ש כיון דאיתותב שמואל מהי הא דקאמר בפרק המפלת (נדה דף סו.) גבי הסנדל ולד לאיש היה מיותא מכי נפיק ריפיה הויא ליה לידה סנדל עד דנפיק רובה בלאו הכי מיותא נמי הא אפילו ס מתיס הראש פוטר וי"ל דאיותא בלאו הכי לוקה בלא יג רבוי לאיותא ולגב דנקט נמי הסס לעיל הא ליעבא ולד לאיש היה מיותא שריך ולא נפיק סנדל דליש היה מיותא שריך ונפיק עוי נקטיה נמי בתר הכי ויש ספרים דגרס הסס ולד לאיש היה מיותא מכי עוי נפיק רובה סנדל עד דנפיק כולה ויש לפרש דרובה דקאמר היינו רובא דריעא ואיש הסס ס [מסיקנא עי] הא דקתני סיפא דמפלת מסורס לו מסורס עי [מסיקנא רובו ה"ו כילוד] הא דקתני הראש פוטר ר' יוסי אומר מסיקנא דמקנו לאיים כמו שפירש רבינו מנחם לעיל בר קיימא הא בר קיימא אם בפרק המפלת (דף מט.) דמסיקנא דלא מחשב בנפלים הראש פוטר לחיותא שמואל הכא הא דת"ר גיורת שיצאו פדחת ולדה בו'. וה"ת מאי מידוש הוא זה בהך מילתא טפי מאחר דבריס לחשוב בהן כילוד בגון לזקוק אחת אחיו ליבום ולפטור מן היבום והסולגו חייב ואחר דבריס האמויים בפ' יוצא דופן (נדה דף מג:) וי"ל לאיצטריך הכא לאשמועינן דס"ד אע"ג דיציאת הראש מוכיח לידה אחת מאחי הן בקלוסה אחוד כמו כן לידה ונימיב לה ימי טומאה וימי טהרה: **מאי** מעמא יביר בתיב. תימה בפ' עשרה יוחסין (קדושין דף עח:) ובפ' יש נוחלין (ב"ב דף קכז:) שדוחק לרבנן דרבי יהודה יכיר למה לי לימעט לאיצטריך לכדדרשינן הכא לאחי' רבי יוחנן לא פליג להא דקאמר אף לנחלה אחוד בקלסה נמי הויא יציאת הראש לידה ואפ"ה נפלו לו ב

יכיר נחוד. דלמא כתיב פנים הוי פלמת היכר: (ד) עובדי כוכבים מינן בני נחלה לירש את אביהם עובד כוכבים אחר שנתגיירו בפ"ק דקדושין (דף יז.): **לא נחוהו נרחה.** הקב"ה את העולם אלא לשמה ילחה: **מי אלא היו לו בנים הו'. פרישית לעילא (מו.) גבי מתני': ילדה ממנו.** דקתני משמתה ליארמל ילדה הוי בכור לנחלה: **מאי לירית גיורת ושפחה.** דמשמע מש"ה הוי בכור לנחלה לחומה בנים שהיו לה בהיותה עובדת כוכבים לא משיבי: **אפי' בא ישראל.** דבנים הרשעים משובים בניס הוי (ה) אף אמי בכור לנחלה אחה אלא ראשית אונו לו בכור לנחלה דהא (ו) הוה ליה ראשית אונו ור"ש בן לקיש אומר יש לו בכור לנחלה (ז) גר שנתגייר בקטן שנולד דמי ואזדו לטעמייהו דאיתמר (ח) היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר ר' יוחנן אמר (ט) קיים פריה ורביה ור"ש בן לקיש אמר לא קיים ר' יוחנן אמר קיים [י] לא תוהו בראה לשבת יצרה ור"ש בן לקיש אמר לא קיים פריה ורביה גר שנתגייר בקטן שנולד דמי וצריכא דאי איתמר (כ) בהא קמייתא בהא קאמר רשב"ל משום דבהיותו עובד כוכבים לאו בני נחלה נינהו אבל בהא אימא מודה ליה לרבי יוחנן דלא תוהו בראה לשבת יצרה והא עבד ליה שבת ואי איתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן אבל בהא אימא מודה ליה לר"ש בן לקיש צריכא תנן מי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה עודה שפחה ונשתחררה עודה עובדת כוכבים ונתגיירה ומשבאתה לישראל ילדה (כ) ולדה בכור לנחלה ואינו בכור לכהן ילדה ממאן אילימא מישראל שלא היו לו בנים מאי איריא גיורת ושפחה אפילו בת ישראל נמי אלא לאו מגר שהיו לו בנים ונתגייר וקתני בכור לנחלה לא לעולם מישראל שלא היו לו בנים ואינו בכור לכהן איצטריכא ליה לאפוקי (ל) מדרבי יוסי הגלילי דאמר בכור לנחלה ולכהן שנאמר [2] פטר רחם בישראל עד שיפטרו רחם מישראל קמ"ל דלא ת"ש היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר יש לו בכור לנחלה אמר רבינא ואיתימא רב אחא (מ) הא ודאי רבי יוסי הגלילי (נ) הוא דאמר פטר רחם בישראל עד שיפטרו רחם מישראל ויליף איהו מינה דידה (ס) אמר רב אדא בר אהבה (ע) לוייה (פ) שילדה בנה פטור מה' סלעים דאיעבר ממאן אילימא דאיעבר מכהן ומלוי מאי איריא לוייה אפילו ישראלית נמי אלא דאיעבר מישראל [3] למשפחותם לבית אבותם כתיב אמר רב פפא דאיעבר (צ) מעובד כוכבים ולא תימא אליבא דמאן דאמר (ק) אין מזהמין את הולד אלא אפילו למאן דאמר מזהמין את הולד לוי פסול מיקרי מר בריה דרב יוסף אמר משמיה דרבא לעולם דאיעבר מישראל ושאני התם דאמר קרא פטר רחם בפטר רחם תלא רחמנא תנן מי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה נתגיירה מעוברת נשתחררה מעוברת (ר) (ש) וילדה היא וכהנת היא ולויה היא ואשה שכבר ילדה וכן מי שלא שהתה אחרי בעלה ג' חדשים ונשאת וילדה ואין ידוע אם בן ט' לראשון אם בן ז' לאחרון בכור לכהן ואינו בכור לנחלה מכלל (ת) דכהונה ולויה פטורין דאיעבר ממאן אילימא דאיעבר מכהן ולוי (א) אי הכי מאי איריא כהנת ולויה אפי' בת ישראל נמי אלא דאיעבר מעובד כוכבים כהנת פטורה והאמר רב פפא בריך לן (ב) רבה כהנת שנתעברה מעובד כוכבים מהו ואמינא ליה לאו היינו דרב אדא בר אהבה דאמר לויה שילדה בנה פטור מחמש סלעים ואמר לי הכי השתא בשלמא לויה בקדושתה קיימא (ג) דתניא יולויה שנשבית או שנבעלה בעילת זנות נותנין לה מן המעשר ואוכלת אלא כהנת כיון (ד) דאי בעיל לה הויא זרה הניחא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא דאמר דאיעבר מישראל מוקי לה בדאיעבר מישראל אלא לרב פפא במאי מוקי לה לעולם דאיעבר מכהן והיא בת ישראל ואמאי קרי לה כהנת דבהיותו עובד כוכבים לאו בני נחלה נינהו. פירש בקונטרס עובדי כוכבים (ה) מינס בני נחלה משנתגיירו בפ"ק דקדושין (דף יז.): משמע (ו) דסס בני נחלה לממרינן בקדושין לעובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה אלא מינו בני נחלה מינהו דקתמר הכא היינו (ז) תורת בכורה: **ונשא אשה שכבר ילדה.** דלענין נחלה אלא מילתא בעלמא הוא דכתיב רחמנא (שם). **ולויה שילדה בנה פטור מה' סלעים.** כדאמר בחל' לוי, דתנן (לעיל יג.) כהנים ולויים פטורים, ואשמעינן כאן אלא דלויים כלוי (חולין קלב:). **דאיעבר מעובד כוכבים.** אבל מישראל משראל נמי אין מזהירה (שם). **בפטר רחם אלא רחמנא.** ומכי רחם שיצא ממנו לאו למיזל (שם). **לויה שנשבית.** ומיירי שמת נבעלה לעובד כוכבים (יבמות צא.). **או שנבעלה בעילת זנות.** כגון שנבעלה בלא עדים ולא קדושין לעכו"ם ועבד ומזל וכל הך דלמר בגלמנה לכ"ג (סס קח.) דמפסלת בהו בת כהן מתרומה, נגי לויה לא פסלי ממעשר (שם צא.).

שיטה מקובצת

א) דהא ס"א הוו ליה בני: **ב)** אחמר בקמייתא בהא קאמר: **ג)** אחא בריה דרבא: **ד)** היא דאמר אות ו' נמחק: **ה)** לוייה. עי' תשובת הרשב"א סי' אלפים שס"ו: **ו)** מעוברת ילדה אות ו' נמחק: **ז)** תיבות אי הכי נמחק: **ח)** הוי נמי האי בכור: **ט)** לישראל [לא] במי שלא היו לו: **י)** דאמרינן בפירקא קמא: **יא)** דרבותא אשמעינן: **יב)** בדיק לן מר מנסה: **יג)** פטור מחמש סלעים או לא ס"ד ומה"ד לאו היינו: **יד)** שנאכל לוריס: **טו)** מה"ד

ו) [יבמות סב.], **ז)** [סס כב. וש"נ], **ח)** [יבמות סב.], **ט)** [יבמות סב.], **י)** [לעיל מו.], **כ)** [חולין קלב. לעיל ד.], **ל)** ל"ל דכתיב, **מ)** גי' הרמ"ה רבא, **נ)** תוספתא דיבמות רפ"ו ויבמות לב., **ס)** [דף מו.], **ע)** [דברים כח], **פ)** [ויקרא כב], **צ)** מכאמור הוס', **ק)** יעב"ץ, **ר)** גי' ל"ק אינו בני נחלה לירש את אביהם כו', **ש)** עיין ל"ק, **ת)** ל"ק, **א)** [ועש"נ על הגליון],

הגהות הב"ח

(ה) גמ' ומשמתה ליארמל ילדה כתוב כל"ל ותניא ולדה ממנה: **(ו)** שם ומשמרינן מעוברת ילדה כל"ל ותוס' ד"ה ממנה: **(ז)** שם ולא תימא כתב ניין דאיבעלה ליה טוס זכ: **(ח)** רש"י ד"ה יכיר וכו' היכר וכו' סס"ד ותמ"ש מ"ש דבניותו לאו בני נחלה עובדי כוכבים אינן וכו' אחר שנתגייר כל"ל ותוס' ד' ממנה: **(ט)** ד"ה אפי' וכו' דתניא כדקיקין קמא ס"ב דף ד' ובפ"ג דף יג: **(י)** ד"ה אלא ולא תימא וכו' ופטור:

רבינו גרשום

יכיר לחוד. דכיון דלא כתיב ביה [פנים] בהכרת פדחת לחוד סגי לנחלה והכא דבעי פרצוף פנים משום דכתיב ביה הכרת פניהם: בניותן לאו בני נחלה נינהו דאין אב לעובד כוכבים. לישנא אחרינא כדאמר במס' קידושין נכרי את הגר וגר את הגר אינו לא מד"ת ולא מד"ס דתניא לוה מעות מן הגר שנתגיירו בניו עמו כו' משום הכי יש לו בכור לנחלה: והא עבד ליה שבת בנים: ילדה ממאן. כלומר הא דתני משבאת לישראל ילדה ממאן ילדה: מאי איריא גיורת ושפחה. דהוי בכור לנחלה אפי' בת ישראל נמי בכור לנחלה הוי: וקתני הוליד בנים בניותו ותיובתא דרבי יוחנן דאמר היו לו בנים בניותו אין לו בכור לנחלה: (קמ"ל. (רבי יוחנן) [מתניתין] דלא הוי בכור להכין אלא בכור לנחלה: וליף איהו. הגר מינה דידה דגיורת מה היא (ו) לטעמיה דר' יוסי אע"ג דהיו לו בנים בניותה דיש לו בכור לנחלה: למשפחותם לבית אבותם כתיב דמשמע אב קרויה משפחה ואמאי פטורה: ולא תימא. רב אדא דתני פטור היינו אליבא דמאן דאמר במס' יבמות אין מזהמין את הולד דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל אין הולד ממזר דלא שדינן ליה בתר אביו אלא בתר אימיה והאי נמי בתר אימיה לויה שדינן ליה דפטור מחמש סלעים אלא אפי' למ"ד מזהמין הולד מ"מ בתר אימיה שדינן ליה ולוי פסול מיקרי ופטור: בפטר רחם תלה רחמנא. באמו ואמו אתיא משבט פטור: מדקתני ילדה היא וכהנת היא ולויה מכלל דכהנת ולויה שילדו פטורין: ולאו היינו דרב אדא דאמר לויה שילדה כו' ואוקימנא בדאיעבר מעובד כוכבים וכהנת נמי דאיעברא מעובד כוכבים פטורה: אלא רב פפא דאוקים לה לעיל לויה בדאיעבר מעובד כוכבים והכא לא מצי לאוקומי בעובד כוכבים משום דקתני כהנת במאי מוקים לה: לעולם. כהנת דקתני בת ישראל היא ודאיעבר מכהן ואמאי קרי לה כהנת הואיל ובנה כהן:

ב) נרמה דל"ל מה שיש לומעיתים דר' יוסי מע"ג דהוה לו בנים לא נים הו נכור לנחלה ס"ל ותוס' ד"ה אלא ולא ל"ל ו נכור לנחלה:

כיון דאיבעלה: **עז)** מתרומה הוא דקא: **יז)** לא מצית: **יח)** משמע שרוצה לומר דלא איירי הכא בנתגיירו אלא בגיותן משמע קודם שנתגיירו דאז הם בני נחלה כדאמרינן בקדושין: **יט)** היינו בני תורת בכורה: **כ)** דלא קיים משום דאין: **כא)** כר' שאין הולד הולך אחר הכותי: **כב)** דעובד כוכבים דלא שייך ממזרות בכותי: **כג)** דיבמות גבי וינחם בחלה: **כד)** דשמואל אמר כי יסיר:

יב ג ד מיי' פי"ל מהל' בכורות ומתנות כהונה הל' יא טוש"ע שם סעיף יח:
יג ה מיי' פי"ו מהל' מיטורי סיאה הל' ג טוש"ע שם סי' ד סעי' יט:
יד ו מיי' פ"ל מהלכות מעשר הלכה ב:

תורה אור השלם

1. כִּי כֹה אָמַר יְיָ בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם הוּא הָאֱלֹהִים יֹצֵר הָאָרֶץ וְעֹשֶׂהָ הוּא כוֹנְנָהּ לֹא תֹהוּ בְרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ אֲנִי יְיָ וְאֵין עוֹד:
ישעיהו מה יח
2. קַדֶּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא:
שמות יג ב
3. שְׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת כָּל זָכָר לְגֻלְגְּלֹתָם:
במדבר א ב

מוסף רש"י

אין לו בכור לנחלה. כן כתוב שיולד לו משיתגייר לאינו נוטל פי שנים (יבמות סב.). **לאו בני נחלה נינהו.** בנכריותן נמי בני אין נחלה ניתנו, דבת כהן וכהנת כפשוטו, אבל ישראל נהגו בהו, כדלמרינן בקדושין (יח:) עכו"ם יורש אביו דבר תורה (שם). **דלא תוהו בראה לשבת יצרה.** בני אם בני פריה ורביה ניתנו דכתיב (בראשית ט) ויאמר להם פרו ורבו (שם לגירסת הגמ': דמעיקרא נמי בני פריה ורביה נינהו). **ונשא אשה שכבר ילדה.** דלענין נחלה תלית מילתא בבת דכתיב רחמנא פטור לחם (לעיל מו.). **עובדת כוכבים ונשתחררה.** דכיון שנשתחררה עובדת כוכבים לא נהיית פנויה עובדת כוכבים לא פטורי (שם). **לויה שילדה בנה פטור מה' סלעים.** כדתנן בחל' לוי, דתמן (לעיל יג.) כהנים ולויים פטורים, ואשמעינן כאן אלא דלויים כלוי (חולין קלב.). **דאיעבר מעובד כוכבים.** אבל מישראל משראל נמי אין מזהירה (שם). **בפטר רחם אלא רחמנא.** ומכי רחם שיצא ממנו לאו למיזל (שם). **לויה שנשבית.** ומיירי שמת נבעלה לעובד כוכבים (יבמות צא.). **או שנבעלה בעילת זנות.** כגון שנבעלה בלא עדים ולא קדושין לעכו"ם ועבד ומזל וכל הך דלמר בגלמנה לכ"ג (סס קח.) דמפסלת בהו בת כהן מתרומה, נגי לויה לא פסלי ממעשר (שם צא.).

מז: יש בכור פרק שמיני בכורות

הבן חייב **לפדות את עצמו.** להם לך זכה האב בפדיונו אלא חייב הבן לפדות עצמו ע"ג דליכא חיובא בהאב וכן מתני' דתנן נתגיירה מעוברת נשתחררה מעוברת (כאן) ותימה דבפ"ק דקדושין (דף כט.) גמרינן ממתנ' הבן על האב דדרשינן תפדה תפדה תפדה שאין מחרים מלווין לפדותה אינה מלווה לפדות עצמה וה"נ האב מלווין לפדות עצמו ול"ל דלא חייב דלפדות עצמו וי"ל דלא דמי האב דאין בן שאין חייב כח בשום אב פדיון כלל אבל הכא אם היה לו אב ישראל היה חייב לפדותו: **ראשון לנחלה לא וילדו לו בעינן.**

מתוך פירוש הקונטרס

משמע דמלשון לידה גמר וקאה דבפרק [ריש] (דף מ.) (בריש') מפרש דאין יוצא עליו ימי טומאה וימי טהרה כשאר כל הנולדים לידה ולכך זכר עד שתלד ממקום שנזרעת אבל מלשון לידה לא ילפינן דכתיב בהדיה תנן דתניא דלא מצית לאשתעויי דינא בהדיה שאני עובד כוכבים דלית ליה חיים אמר רבי שמעון יאמיניא אמר רבי שמעון בן לקיש כהן שמת בתוך שלשים והניח בן חלל הבן חייב לפדות את עצמו שלא זכה האב בפדיונו מת לאחר שלשים יום אין הבן חייב לפדות עצמו שהרי זכה האב בפדיונו: וכן מי שלא שהתה אחרי בעלה ג' חדשים וכו': בכור לנחלה הוא דלא הוי הא כפשוט שקיל ואמאי ליזיל לגבי האי ולידחייה ולגבי האי ולידחייה אמר רבי ירמיה לא נצרכא אלא לבא אחריו וה"ק בכור לכהן והבא אחריו אין בכור לנחלה ולכתבו הרשאה להדדי וכי תימא מתני' שלא בהרשאה הא מוקמינן לה כמן דבהרשאה מסייע ליה לרבי ינאי דא"ר ינאי הוכרו ולבסוף נתערבו כותבין הרשאה זה לזה לא הוכרו ובסוף נתערבו אין כותבין הרשאה זה לזה: **מתני'** אי זהו בכור לנחלה ולכהן המפלת שפיר מלא מים מלא דם מלא גנינין המפלת כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים והמפלת ליום ארבעים הבא אחריהם בכור לנחלה ולכהן יוצא הופן והבא אחריו שניהן אינן בכור לא לנחלה ולא לכהן ר"ש אומר הראשון לנחלה והשני לחמש סלעים: **גמ'** ראשון לנחלה לא וילדו לו בעינן שני לנחלה לחמש סלעים נמי לא פטר רחם בעינן לחמש סלעים נמי לא ראשית אונו בעינן לחמש סלעים נמי לא קסבר לדבר אחד לא הוי בכור רש"א הראשון לנחלה והשני לחמש סלעים ר"ש לטעמיה דאמר תלד לרבות יוצא דופן והשני לחמש סלעים קסבר בכור לדבר אחד הוי בכור:

מתני'

הבן חייב **לפדות את עצמו.** להם לך זכה האב בפדיונו אלא חייב הבן לפדות עצמו ע"ג דליכא חיובא בהאב וכן מתני' דתנן נתגיירה מעוברת נשתחררה מעוברת (כאן) ותימה דבפ"ק דקדושין (דף כט.) גמרינן ממתנ' הבן על האב דדרשינן תפדה תפדה תפדה שאין מחרים מלווין לפדותה אינה מלווה לפדות עצמה וה"נ האב מלווין לפדות עצמו ול"ל דלא חייב דלפדות עצמו וי"ל דלא דמי האב דאין בן שאין חייב כח בשום אב פדיון כלל אבל הכא אם היה לו אב ישראל היה חייב לפדותו: **ראשון לנחלה לא וילדו לו בעינן.**

מתוך פירוש הקונטרס

משמע דמלשון לידה גמר וקאה דבפרק [ריש] (דף מ.) (בריש') מפרש דאין יוצא עליו ימי טומאה וימי טהרה כשאר כל הנולדים לידה ולכך זכר עד שתלד ממקום שנזרעת אבל מלשון לידה לא ילפינן דכתיב בהדיה תנן דתניא דלא מצית לאשתעויי דינא בהדיה שאני עובד כוכבים דלית ליה חיים אמר רבי שמעון יאמיניא אמר רבי שמעון בן לקיש כהן שמת בתוך שלשים והניח בן חלל הבן חייב לפדות את עצמו שלא זכה האב בפדיונו מת לאחר שלשים יום אין הבן חייב לפדות עצמו שהרי זכה האב בפדיונו: וכן מי שלא שהתה אחרי בעלה ג' חדשים וכו': בכור לנחלה הוא דלא הוי הא כפשוט שקיל ואמאי ליזיל לגבי האי ולידחייה ולגבי האי ולידחייה אמר רבי ירמיה לא נצרכא אלא לבא אחריו וה"ק בכור לכהן והבא אחריו אין בכור לנחלה ולכתבו הרשאה להדדי וכי תימא מתני' שלא בהרשאה הא מוקמינן לה כמן דבהרשאה מסייע ליה לרבי ינאי דא"ר ינאי הוכרו ולבסוף נתערבו כותבין הרשאה זה לזה לא הוכרו ובסוף נתערבו אין כותבין הרשאה זה לזה: **מתני'** אי זהו בכור לנחלה ולכהן המפלת שפיר מלא מים מלא דם מלא גנינין המפלת כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים והמפלת ליום ארבעים הבא אחריהם בכור לנחלה ולכהן יוצא הופן והבא אחריו שניהן אינן בכור לא לנחלה ולא לכהן ר"ש אומר הראשון לנחלה והשני לחמש סלעים:

גמ' ראשון לנחלה לא וילדו לו בעינן שני לנחלה לחמש סלעים נמי לא פטר רחם בעינן לחמש סלעים נמי לא ראשית אונו בעינן לחמש סלעים נמי לא קסבר לדבר אחד לא הוי בכור רש"א הראשון לנחלה והשני לחמש סלעים ר"ש לטעמיה דאמר תלד לרבות יוצא דופן והשני לחמש סלעים קסבר בכור לדבר אחד הוי בכור:

מתני'

רבינו גרשום

הבן חייב לפדות את עצמו. דהוי כזר וצריך לפדות עצמו: רבה בר רב הונא אמר אין הבן חייב לפדות עצמו. שאביו זכה בפדיונו והוא יורש נכסי אביו והנכסים פטורין: קא אתינא מכח גברא דלא מצית משתעי דינא בהדיה. דאילו הוה אבא קיים לא מצית למיתבעיה דאי בתוך שלשים אכתי לא איחייב ואי לאחר שלשים איהו זכה בפדיונו שהרי הוא כהן הלכך אנא דאתינא מכחיה פטירנא: לימא ליה קא אתינא מכח גברא. מכח עובד כוכבים דלא איחייב: שאני הכא משה"ה הוי בכור להכין דעובד כוכבים לית ליה חייס דאין אב לעובד כוכבים: ליזיל לגבי האי לידחייה. דבנים של ראשון מצו מדחו ליה ולימור ליה דשל אחרון הוית ובניו של אחרון מצי אמרו ליה בן של ראשון הוית: א"ר ירמיה. אין ודאי האי מצי למידחייה אלא לא נצרכה למיתני אלא לבא אחריו וה"ק איהו ספק בן תשעה לראשון ספק בן ז' לאחרון ודאי בכור לכהן הוא דפטר רחם הוא. (והוה) והבא אחריו אינו בכור לא לנחלה דמצי אחי למידחייה ולא לכהן דאינו פטר רחם: ואמאי אינו בכור לנחלה לא זה ולא זה ליכתבו הרשאה להדדי האי ספק להאי הבא אחריו והאי להאי וליתבעוה לאחיה ממה נפשך דאי בכור אנא הבו לי חלק בכורה. ואי לאו בכור אנא דאנא בריה דראשון הבו לי בשביל אחי הבא אחרי שהרי הירשני לקבל ואידך נמי לימא הכי: וכי תימא מתניתין דקתני ואינו בכור לנחלה שלא לקבל ואידך נמי לימא הכי: ואינו בכור לנחלה קא מיירי. והא מוקמינן לה מתניתין לקמן דקתני אם לכהן אחר נתנו יחזיר להן חמש סלעים משום דבאין עליו בהרשאה: מסייעא ליה לרבי ינאי. דהכא לא הוכרו מעולם האי ספק להכי אין כותבין הרשאה: מלא גנינים. גוונים סרוחים. דלא הוי מרוקם לוולד: והמפלת יום ארבעים. דאכתי לא איגמרא צורה: וילדו לו. דרך לידה בעינן ויוצא דופן לא הוי לידה: בכור לדבר אחד. לרחמים גרידא: תלד. ואם נקבה תלד לרבות יוצא דופן:

תורה אור השלם

1. כִּי תִהְיֶיןָ לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת אֲהוּבָה וְהָאַחַת שְׂנוּאָה וְיָלְדוּ לוֹ בָּנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכוֹר לַשְּׂנוּאָה: דברים כא טו
2. קַדֶּשׁ לִי כָל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא: שמות יג ב
3. כִּי אֶת הַבְּכֹר בֶּן הַשְּׂנוּאָה יַכִּיר לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אֹנוֹ לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה: דברים כא יז
4. וְאִם נְקֵבָה תֵּלֵד וְטָמְאָה שִׁבְעִים בְּנִדָּתָהּ וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשִׁשֶּׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל דְּמֵי טָהֳרָהּ: ויקרא יב ה

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא זכה מיבי בפדיונו: (ב) שם ליש ליה ממיס איתמר מ"ס בן יפתיע: (ג) רש"י ד"ה לא נצרכא וכו' אלא להוהוא שנא מתני' אבל מיהו לא שקיל מידי דבני הרשאה אומרים לו לא בן הוא ואין בני בני הם אומרים לו לא בן אחרון אתה ס"ל: (ד) ד"ה וכי קאמר וכו' ממ"נ דהא פטר: (ה) ד"ה וכי תימא וכו' לא כתבו הרשאה לזה: (ו) ד"ה הם מוקמינן לה: דאמרינן אמר שמואל:

שיטה מקובצת

ע) אין הבן חייב: **פ) בפדיונו רבה:** **צ) לפדות את עצמו:** **ק) חייס אתמר אמר רבי שמעון בן יאסיא:** **ר) לפדות את עצמו:** **ש) תיבות ובסוף נתערבו נמחק:** **ת) שלשים שנולד:** **א) אלא הבן נתחייב:** **ב) תיבת ליה נמחק:** **ג) לו לא בן שני אתה:** **ד) אחריו הוי בכור:** **ה) נמחק:** **ו) מה"ד דגים וחגבים:** **ז) לו משמע דרך לידה בעינן:** **ח) תיבת זכר נמחק:** **ט) מעוברת בכור לכהן ותימה:** **י) גמרינן מכל מצות הבן על האב דרשינן תפדה:** **יא) ממקום שהיא מזרעת אבל:** **יב) לא גמר:** **יג) דדרשינן הא קרא:** **יד) שיהא בכור משעת:** **טו) דכתיבי הני קראי הוה:** **טז) בבכור לומר דאינו:** **יז) גופיה יהא יוצא דופן:** **יח) בכור מלר' טרפון:**

ס) [נקמן מט.], ע) ב"ב קכז., פ) [ע"ז לט.], צ) נדה מ. ומוכר נקמן מ:], ק) ב"ק מא. ב"ק, ר) ב"ק, ש) ב"ק, ת) ב"ק, א) [ויקרא יב], ב) כו' ותימה ב"ק, ג) ב"ק גבי מצות הבן ב"ק, ד) ב"ק מ"ז, ה) לעיל כ"ק, ו) [נדה קכו:], ז) ב"ק, ח) ב"ק, ט) ב"ק, י) ב"ק, יא) ב"ק, יב) ב"ק, יג) ב"ק קכז., יד) [נקמן מט.], טו) נדה מ. ומוכר נקמן מ:], טז) ב"ק, יז) [ויקרא יב], יח) כו'

מתני' נותן ה' סלעים. לחמד מהן בכור: **הא פטור.** דמני למיתר הבכור מת. וה"מ נמי לבן הנשאר לפטור והני ליטעון דנקט הא פטור משום סיפא דצעי למיתני מת הא כו': **פטורין.** כדמפרש בגמרא: **נתחייבו.** ג) בו נכסי הא לכהן כבעל מוב וחייבין לפרוע בין שניהם: **אין לכהן לבן לוים.** דלמר ליה הנקבה ילמא ג) לראשון וכהן ידו על התחתונה דהמוציא מחבירו עליו הראיה: **גמ'** **ד) הא אישתעבדי** ליה נכסי. דקסבר הסמת המחין שחלקו יורשין הן ומלוה על פה גובה מן היורשין לי נמי קסבר מלוה הכתובה בתורה כלומר מת. וה"מ נמי לבן הנשאר לפטור ומיהו במקבלת קלמר דבסכי פליגי: **דבולי עלמא אית** ליה דרב **אסי** בר' מספקא ליה לי לית ליה נמי בכור ולא גרירה ולי לית ליה נמי בכור ולא גרירה ולי לית ליה נמי בכור ולא גרירה ול